

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ 100 Мажъ

1923-рэ ильесым
пъэтхапэм
къыщегъэжъагъэу
къыдэкы

№ 118 (22807)

2023-рэ ильэс

БЭРЭСКЭЖЬЙ

БЭДЗЭОГЬУМ и 5

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП

6 +
ти сайт

WWW.ADYGVOICE.RU
тихъитыу нэкл убъохэр

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъэзет

Цумпэм илэжьын зыщеушомбгъу

Адыгеим цумпэ лъэпкэ зэфэшхяафхэм якъэгъэйн шуагъэ хэльэу щылъагъэкүатэ. Мыщ епхыгъэ хызымэтым зыкъылэтынымкэ къашхьапэ къэралыгъо Ыэпылэгъур.

А. Ышлын.

Теуцожь районым тызэком, цумпэ къэгъэйным ыуж ихьагъэу тыздэшылагъэхэм ашыщ Тыгъужь Нурбый иунэе хызымтшланпэ.

Аш къуаджэхэу Джэджэхъаблэрэ Тэйихъаблэрэ азыфагу цумпэ лъэпкээу ежевикэр шигъэтысхьагь. Къызериуагъэмкэ, блэкыгъэ 2022-рэ ильесым цумпэ лэжъиням зегъэу-

шомбгъугъэнным фытегъэпсыхъэгъэ къэралыгъо программэм хэлажыи, шышхьэу мазэм сомэ миллионрэ мин 800-рэ грантэу къыратыгъ. Ежь имылькуи хигъахьуи ар егъэжъапэ ышыгъ.

— Къэралыгъо Ыэпылэгъур лъэшэу къытшхьэпагь, — **къылугъ Нурбый.** — Ашкэ цумпэр къызьцыдгъэйшт хъасэр

дгъэхъазырыгъ, гъэтысыжъхэр къэтщэфыгъэх. Грантыр хэмийтгээмэ, ар шлэгъуа хъущтгъагъэ. Къыхээгъэшымэ сшойгъор программэхэм фермерхэр ахэлэжъэнхэмкэ районым имэкъумэц отдел лъэшэу Ыэпылэгъу зэрэхъурэр ары.

Нурбый ицумпэ хъасэ гектарын ехъу. Аш ипчынатыгъ ежевикэ шигъэтысхьагь Хъа-

цэцэ Мурати. Аш мы цумпэм гектаррэ ныкьорэ ригъеубытгъ. Программэу зигугуу къэтшыгъэр ыгъэфеди грант къызэратаигъэхэм ари ашыщ. Мэкъу-мэшымкэ отделым къызэрэшытаягъэмкэ, сомэ миллионрэ мин 779-рэ къыфэкүагъ.

Фермеритгъум къэралыгъо Ыэпылэгъумкэ ежевикэ кошэ мини 6 къащфи агъэтысхьагь.

Лъэпкээу къыхахыгъэхэм ильесым тлогъогого, гъатхэм ыкы бжыхъэм, къызылкэштхэр ахэтих. Лъэхъаным диштерэ шыкълэхэр агъэфедэнхэм ишыкълэгъэри агъэпсыгъ. Цумпэ куандэхэр дэкулаехээзэ къэкынхэу ашыгъ, «капельнэ» зыфалорэм фэдэ шыкълэкэ псыр клагъахъо.

(Икъух я 3-рэ нэклуб. ит).

Хэбзэукъоныгъэхэм къакIегъэчыигъэныр

Адыгейим хэбзэукъоныгъэхэм къащык|е гъэчыгъэнимк|э Координационнэ зэлуклэм изэхэсигьоу щылагъэм зыщытегушиагъэхэр лъэпкъ проектхэр агъэцаклехэ зыхууклэ хэбзэукъоныгъэхэр къахэмьфэнхэр, унэ-коммунальнэ хъызмэтым ыльэныкъоклэ хэбзэнчъэу мызеклонхэр, гъэсэнгъэ зыщарагъэгъотырэ учреждениехэм хабзэу щылэр ащамыукуноир, хъапсхэм къачлеклыгъэхэр щылэнгъэм хэгъэгъозэгъэнхэр ыкли нэмькхэр.

Адыгейим и Лышъхъэу Къум-пъыл Мурат Йофтхъабзэр зеришагъ. Зэхэсигъом хэлэжьгаа ўр AP-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхъаматэу Клэрэцэ Анзаур, федеральнэ инспектор шъхъалэу Сергей Дрокинир, AP-м и Прокуратурэ, AP-м и Апшъэрэхъыкум, AP-м хэгъэгу клоцI Йофтхэмкэ и Министерствэ, щынэгъончъянымкэ федеральнэ къулъкум Адыгэ Республикаемкэ и ГъэйорышланIэ, хабзэм ифедеральнэ ыкIи ишъольыр къулъкухам ялашахэр.

АР-м и Лышишхъэрэ АР-м иминистрэхэм я Кабинетэ я Администрацие илашээ игуадзэу Хъоткъо Саныет къяазериуга-гъэмкіэ, мы ильсэым иапэрэ мэзищ лъэпкъ проектхэр пхырышыгъэнхэмкіэ улпъэклокло къултыкъухэм гъогогу 79-рэ улпъэкунхэр зэхащагъэх. Хэбзэукуньыгъэ 53-рэ къихагъэ-щыгъ, 2022-рэ ильсэым ельти-тыгъэмэ, ар фэди 2,4-кіэ нахьыб. Аш фэдэ хэбзэукуньы-гъэхэм ахэхъэх фэлэ-фашэхэм-рэ тошшэнхэмэрэ зэришыкла-гъэм тетэү зэрамыуплъекухэ-рэр, тошшэнхэм уасэу атефа-

Республикэм и Лышъхъэ игъом хэбзэукъоныгъэхэр дэ-

Гээзыжыгъэнхэ зэрэфаем анал
тырагигъэдзагь, АР-м иминист-
рэхэм я Кабинет и Тхъаматэ
аашкэ пишэрыль гъэнэфагъэхэ-
ри фишигъях.

«Хабзэм икъулькъухэм яспециалистам яшьэрыйль ялэпэ-лэсэнгыг зэрэхагъахьорэм daktoу проектхэр зэхээгыг эз-цохэрэмрэ подрядчикхэмрэ адырялээ зэдэлэжьеэнгъэм нахь

адырып үзүлүштөөнүүдөн наах
зырагъязушъомбгүүнүр. Аще
ишүаугъекэл лъэпкъ проектхэм-
рэ къэралыгъо
программэхэмрэ
къыдалытэрэ
*loft*хъэбээ пстэу-
ми наах ш*luya-*
гъэ къарагъэтын
альякъышт. Чыл-
п/лехэм яхэбээ
къулыкъухэм *lof*
адэш *ləgъэн*ым
ыль *эн*ыкъок/ *lə*
уппъяк*loko*ло къу-
лыкъухэм я*lof*-
шэн наах агъэ-
лъэшынным мэ-
хъэнэ гъэнэфагъэ
и!, — **къыхигъэ-**
щыгъ Къумпыл
Мурат

Ащ нэүжким
плъагъэх унэ-к
мунальнэ хъ
мэтым ылъэ

Министерствэм мазэ къэс чын
плэхэм яхэхьоныгъэкэ Фондын
отчет фешын ахьщэр зыпэууха
гъэм ельтыгъэу. Зэхэтэкъонийн
нэсигъэе унэжжхэм цыфхэр
къазэрачащыжыщтхэ программын
мэмкэ сомэ миллион 275-рээ
фэдээз зыпэуухьащт лъёу тхылтийн
тедзэхэу къаalyklaагъэхэм ресурсийн
публиком къадыригъэштагь.

Унэхэм, псэуальэхэм яшын
кэ, АР-м цыфхэр зычилэс унэхэм
яг-эфелэнкэ къяралыгъэштагь.

ХЭМ ЯГЬЭФӨДЭНКІЭ КҮЭРАЛЫГЬ

«Унэ-коммунальнэ хъызэм-тыйн ыльэнүүкъокэ шшъерылты-бэ тапашхьэ ит. Къулыкъухэм нахышлоу язэдэлжээнэгъэ-льэнүүкэ постэумкии зэхажэн фае. Игъэкъотыгъэ гъэцэклэ-жынхэм яльхъан хэбзэуко-ныгъэхэр къахэмийнхэмийн ар-епхыгь. Аш даклоу посыр, фабэр тэрээзү къафамынтытэу къызз-рэхэктүрэм, коммунальнэ пы-дзафэхэм япхыгъэ шоффигъоу къэуцуухэрэм язэшшохын чы-плэхэм игъом ашыгъэцэклагъэхүнүм мэхъэнэ гъэнэфагьэ и, мышкээ пэщэнэгъэ зезыхъэрэ-къулыкъухэмийн энергийн икъе-тын фэлээзэгъэ компаниихэмийн зэгурлынныгъээ-зэдэлжээнэ-гъэ пытэ азылагу ильян фае», — **къыхигъэшыгъ Къумпылын Мурат**.

Мурат. Зыныбжык имыккугъэхэм хэл бэзүкъоныгъэу зэрхэлэрээр нахь маклэ шыгъэнэм фэгъэхыгъээ юфтьхабзэу зэрхэлхээрэм къац тегущыялагь АР-м гъэсэнгъэмэрэ рэ шлэнгъэмрэкэ иминистрээ иапэрэ гуадзэу Пэрэнэйкъо Сусаннэ. Аш зэрэхигъэунэфы-кынгъэмкэ хэбзэвчъоныгъэхэм

инспекцием и Гъэйорышлап: ипащэ игуадзэй Илона Кравцовам къызэриулагъэмкіэ, мъильэсым пыкыгъэ мэзитфим цыифхэм ятхъаусыхэ тхылт 930-м ехъумэ ахэпльагъех, организация зырызхэм гъогого 42-рэ Ѣыклагъеу ялхэм аналитыраагъедзагъ, административнэ хбэзэукуньгъэхэм яхъын ллэгъе loфи 3-мэ ахэпльагъэх сомэ мин 47-рэ фэдиз тазыр атыральхъягъ.

Республикэм и Лышъхъэ фэтэрыбэй зэхэт унхэмж ягъэ цэкэжьын фэгъэхыгъэ ыкын коммунальнэ фэл-фашлэхэм япхыгъэ тхъаусыхэ тхылъхэм икъоу анала атырагъэтэнэц пшъэриль кыгъэуцугъ.

афэгъээгэй къулыкъухэр ягы-
сэхэу министерствэм иофы-
шлэхэм ютахьохэу хабзэр зыу-
къохэрэм ё ахэм ахэшагъэ
хуухэрэм иофшлэн гъэнэфагъэ
адызэрхьэ. Учетым хэт кіэ-
лэеджэкло 89-м щыщэу 12-р
къыхатхыкыжыгъах. Ренэү
урокхэр хэзинээр, зыныбжы
имыккугъэ кіэлэеджаклохэм
япчагъэ 285-м нэсыг. Респуб-
ликэм и Лышьхэе пшъериль
къафишигъ а лъэныкъомкіэ
иофшлэнир нахь агъельэшынэу,
кіэлэеджаклохэу нахьыбэрэ
урокхэр хэзинэхэрэм гурыгъэон
иофтхабзэхэр икьюо адызэра-
ханхэу. Щылэкіэ-псэукэ тэрэ-
зым кіэлэцыкүхэр икьюо хэ-
щэгъэнхэм, ашкэ зигъо иофы-

гъохэр адзыэшһуахынхэм анахъеу анаһә ащ тырагиригъэдзагъ.

Іәкібы къэралхәм къарықтхәу піләттә гъэнәфәгъәкә Адыгеим къаклохәрәм зәрахъэрә бзәдже-шіагъәхәм ялофыгъуы мы зәхе-сыгъом щытегүщіагъәх. АР-м хәгъәгу клоц! Іоғхәмкә и Министерствә къызәритьгъәм-кә, республикәм ихыкумхәм Урысъем Іәкібы къэралхәм къарықтгъәхәр иғъәкілжы-гъәнхәм фәгъәхъыгъе унәшьо заулә аштағ. Іәкібы къэралхәм къарықтгъәхәу ыкін гражданст-вә зимы!әхәу бзәдже-шіагъәхәр зезыхъәхәрәм ялпчагъә процент 34-кә къылкычыгъеу альзенә-фыгъ. АР-м лъәпкъ Іоғхәмкә, Іәкібы къэралхәм ашыпсәурә тиљепкъәгъуҳәм адырә!ә зәп-хыныгъәнхәмкә ыкін къэбар жыуғъэм иамалхәмкә и Комитет итхъаматә Шъхъеләхъо Аскәр къызәриуагъәмкә, муниципа-литетхәм якъулыкъуҳәр лъәпкъ зәфешъхъафхәм къахәкытгъәхәу республикәм къихъаягъәхәм ре-нәу гущи!әгъу афәхъу, дин зәфешъхъафхәр зыләжыре ыкін лъәпкъ зәфешъхъафхәм къахәкытгъәхәм зәфыштыкә тәрәз азыфагу ильыным епхыгъе Іоғ-тхъабзәхәрә зәрахъях.

Урсыны Федерацаем кошын
Ioфхэмкээс ихэвзэгтэйцүгээ кын-
дилтыг тэхэрээр зыу��ъохэрээр
Адыгейим игъом кыышыхэгээшь-
гъэнхэм мэхъянэшхо зэрилэр
Къумпыйл Мурат кыбыуагъ. Рес-
публикааны и Лышихъээ зэри-
ллытээрэмкээ, лэккыб къэралхэм
къарыкыгъэхэу республикам
Ioф щызышхэгээрэм афэгъэза-
гъэхэу Ioвшэнхэр язытихэрэм
япшээриль социальна ыккын
культурн лъэныкъохэмкээ ахэр
шъолтырым иль щылак!эм хэ-
гъознхэм анаа тыргъятынныр

Хъапсхэм къачлэкыжыгъэхэм щылэнгъэм чыпилэ гъэнэфагъэ щаубытыжыным илофытъохэми зэлукэгъум икзэухым атегущылагъэх. АР-м тошшэ-ныимрэ социальнэ хэхъонытъэрэкіэ иминистрэу Мирзэ Джанбэч къызэриуагъэмкіэ, ахэм афэдэ нэбгыри 114-рэ учетым республикэм мы ильэсым щыхагъэуцуагь. Уппъэкунхэм яльзэхъан ыпеклэ учетым хэтыгъэхэу нэбгыре 33-рэ къыхагъэштигь. Аш фэдэ цыф купхэм социальнэ тынэу сомэ миллионрэ мин 300-рэ алэклагъэхъанэу агъэнэфагь.

Адыгейим и Лішьхъэ пшъерыль афишыгъ хъапсхэм къаччекъяжыгъэхэм щылэныгъэм чыпіеу щаубытыгъэм ыкіи ахэм язекуякіэ зыфэдэм къулыкъу гъэнэфагъэхэр альыплъэнхеу. Анахъэу аналэ зытырагъетын фәер пшыныжъ зыхыгъэ цыифхэм ащ фәдэхэр къахэмымфэжынхэмкіэ программәу щылэр зэкіэ агъэфедэнүр ары. АР-м юфшлэнимрэ социальне хәхъоныгъэмрекіэ и Министерствэ ипащхэм, цыифхэм юфшлэн ягъэгъотыгъэнимкіэ къулыкъухэм ягъэюрышапіе пшъерыль гъэнэфагъэхэр афишыгъэх.

**АР-м и Лышъхээ
ипресс-күулыкъу**
Сурэтхэр: А. Гусев.

ЯШЭЛЭСЭНЫГҮЭ КЬАГЬЭЛЪЭГЬУАГЬ

Ильэс къэс зэхажэрэ шъолыр зэнэкъокью «Щынэгъончъэним иеджап!» зыфиорэр мы мафэхэм Адыгейм щыкъуагь. Кыблэ федеральнэ шъолырым исубъекти 8-мэ къарыкыгъэ нэбгыри 136-рэ юфхъабзэм хэлэжьагь.

Командэ 16 хуухэу лъыхъон-къэгъенэжьын юфшэнхэмкээ къелэцьыкхэр зэнэкъокуугъэх. Къэгъенэжъаклохэм псым щагье-

федэрэ пкыгъохэр къелэцьыкхэм къызфагъафедхээзээ 1-пэсэныгъэу алэклэльыр, джащ фэдэу аперэ медицинэ 1-пэсэ-

гъур зищыклагъэмрагъэкын ээралъэкиштыр къагъэлъэгъуагьэх. Аш нэмийкэу ошэ-дэмышагъэ зыхэль тхъамыклагъо къэххумэ, анахъэу машом зыкъыштэмэ, зэрэзеклонхэ фаемкэ зэнэкъокуугъэх.

Зэфхъысыжхэр зашыхэм ашьэрэ купым хэтхэмкэ аперэ чыпилэр Адыгэ Республикаем икомандэ къидихыгь, ятлонэрэр — Севастополь, ящэнэрэ чыпилэр Ростов хэкум якомандэхэм афагъашошагъэх. Нахыклемхэр зыхэхэ кутымкэ аперэ чыпилэр Севастополь икомандэ къидихыгь. Ятлонэрэ ыкчи ящэнэрэ чыпэхэр Республикау Къырымэ Адыгейимэ якомандэхэм афагъашошагъэх.

Зэнэкъокум иклюххэр зыкъизфахъысыжыгъэх юфхъа-

бзэм хэлэжьагъэх АР-м и Лышихъэрэ министрэхэм я Кабинетэ я Администрации ипащэу Владимир Свеженец, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэ игуадзэу Цэй Эдуард, Урысъем ошэ-дэмышэ юфхэмкэ и Министрствэ и Гъэорышланэу Адыгейм щыэм ипащэу Станислав Илющенкэр,

Гъэорышланэу дэжь щызэхажъэ Общественнэ советым хэтхэрэ. Зэнэкъокум тэклионгъэ къышыдэзыхъягъэхэм афэгушуагъэх ыкчи нэпээпль шүхъафтынхэр аратыжьыгъэх.

Адыгейим итворческе колективэхэм къатыгъэ концертэм юфхъабзэр къыгъэбаигь.

KIARЭ Фатим.

Медицинэм и Юфышихэм апае

Къоджэ псэуплэхэм юф ашызышшэйт врач 12-мэ ыкчи медицинэ юфыши 6-мэ ахъщэтынхэр аратыштых.

Зэхжлыгъэ къэбартыгъээс амалхэр

Адыгейим медицинэ юфышихэм зэрэцимиыкхэрэр дэгээзжыгъынхэм фэшл программэхэу «Къоджэ доктор» ыкчи «Къоджэ фельдшер» зыфиюхэрэр республикаем щыпхырашых. Ахэм яшуагъэхэ нэбгыре мин 50-м емыхъоу зыкъизсэурэ къоджэ псэуплэхэм юфышихэм зэтгээ ахъщэтынхэр аратыштых.

АР-м псауныгъэр къэхуумэгъэнхэмкэ и Министрствэ къызэртигъэмкэ, мы ильэсэйм врачу 12-мэ ыкчи гурт медицинэ юфышихэм нэбгыри 6-мэ хэгъэхуагъэу ахъщэ тынхэр аратыштых. Сомэ миллион —

врачхэм, сомэ мин 500 — фельдшерхэм, фельдшер-мамыку пунктам юф щыкъизшэйт акушерхэм ыкчи медицинэ сестрахэм. Къыххуагъэу ахъщэтынхэр зыкъикэштхэр чыжэу пэудэгъэ ыкчи яклонлэгъуаеу щыт къоджэ псэуплэхэм юф ашызышшэйтхэр ары. Аш фэдэ чыпилэ 39-рэ агъэнэфагь. Врачхэм — сомэ миллион 1,5-рэ

ыкчи сомэ мин 750-рэ фельдшерхэм, акушерхэм, медсестрахэм.

Джащ фэдэу 2023-рэ ильэсэйм Урысъем псауныгъэр къэхуумэгъэнхэмкэ и Министрствэ специалист программэмкэ еджаплэхэм ачлэханхэм фэшл чыпилэ 136-рэ къафыхыгъэйгъ, нахыбэр 1-зээн юфыр — 81-рэ ыкчи педиатриер — 44-рэ.

ҮПКЭ ХЭМҮЛҮЭУ ЗАРАГЬЭГЬЭПСЭФЫ

Къэлэджахкохэм апае үпкэ зыхэмэль зеклю афызэхашагъэр графикым ыпэ итхэу аухы.

Я 5 — 9-рэ классхэм ашеджэхэрэм аратыгъэ социалнэ сертификатхэмкэ а фэло-фашлэр афагъэцэктагь. Ныбжыклемхэм чэц-зымафэм Мыецьопэ районым зыщагъэпсэфын амал ялагь. Нахыкхэр ягъусэхэу пэшорыгъэшшэу агъэнэфэгъэ чыпилэм ращлэгъэх. Джаш фэдэу къэлэджахкохэм шъолырым икъебар, итарих зыкъизэрэгъэшшэгъэ зеклюхэр ыкчи мастер-классхэр афызэхашагъэх.

Шыгу къэдгээжыкхын, гъэрекло къыщегъэжьагъэу я 5 — 9-рэ классхэм ашеджэхэрэм үпкэ хэмэлтэу сертификатхэр аратэу аублагь. Республикаем ис къэлэцьыклю 1316-мэ а фэло-фашлэр къызфагъэфедагь. Мы ильэсми аш фэдизмэ ар агъэфедэнэу агъенафэ. Ахэр къэлэцьыкхэу щытхуу тхыль зэфэшхъафхэр зиэхэр, мобилизацием къыхиубытагъэхэм ясабийхэр, къэлэцьыкхэр зэрыс ыкчи гъот маклэ зиэ унагъохэм къарыкыгъэхэр ары ылэррапшэу сертификатхэр зыфагъэшшуашэхэрэр. Лъэпкэ проектэу «Туризм и индустрия гостеприимства» зыфиорэм къыдыхэлтыгъэу ар зэхащагь.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКАМ ИМИНИСТРЭХЭМ Я КАБИНЕТ ИУНАШЬУ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашью N 101-р зытетэу «Адыгэ Республикэм щыпсэурэ куп гъэнэфагъэхэм 2023-рэ ильэсэйм зэтгээ ахъщэ 1-зээн юфыр ятыгъэним ехъыллагь» зыфиоу 2023-рэ ильэсэйм жъоныгъуаклэм и 16-м къыдэкыгъэм иа 1-рэ пункт зэхжлыгъэхэм фэшлэгъэним фэгъэхыгь

Федеральнэ законэу N 414-р зытетэу «Урысъе Федерацием ишъолырхэм хабзэр зэращызэхэшагъэм ехъыллагь» зыфиоу 2021-рэ ильэсэйм тыгъэгъазэм и 21-м къыдэкыгъэм иа 48-рэ статья иа 3-рэ 1ахъ төгээсэхъягъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашью ешы:

1. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашью N 101-р зытетэу «Адыгэ Республикэм щыпсэурэ куп гъэнэфагъэхэм 2023-рэ ильэсэйм зэтгээ ахъщэ 1-зээн юфыр ятыгъэним ехъыллагь» зыфиоу 2023-рэ ильэсэйм жъоныгъуаклэм и 16-м къыдэкыгъэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэуугъоягъэхэр, 2023,

N 5) иа 1-рэ пункт зэхжлыгъэхэм фэшлэгъэнэу, пчагъэу «150000» зыфиорэм чыпилэкэ пчагъэу «200000-р» тхыгъэнэу.

2. Зыкъикэхэрэ мафэм къыщуублагъэу мы унашьюм куачэ иэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет и Тхъаматэу КІЭРЭШЭ Анзаур

къ. Мыецьупэ, мэkyуогъум и 29-рэ, 2023-рэ ильэс N 147

ШЬХЭКЭФЭНЬГЭР

КЬЫЛЭЖЬЫГЬ

Шхэклафэ, льтэнэгэ зыфашау, бэгашау Афыпсыпэ дэсхэм ашыц Зэрэмыку Алджэрий. Ыныбжь емэлтыгээ (бэдээгъум и 17-м ильэс 92-рэ хуущт) нэутх, ыгукли ныбжык, акылышы.

Алджэрие гультиэрэ гукэгъурэ кьызэбэкирэмэ, удэгүштээ зэптыгэми узэмийзшырэмэ ашыц, щуагэе имышэу кьебар гэшэгъонэу кьынчирэр бэ.

Алджэрий илакъоктэ Дэдэжэхъаблэ щыц нахь мышэмэ, ильэс 50 Iепэ-цыпэ хуугээ Афыпсыпэ щэпсэ. Аш кызэрэтийтэгээмкэ, 1932-рэ ильэсийм Дэдэжэхъаблэ кьынчирху, ильэс 4 нахь ымынбжьэу 1936-рэ ильэсийм ятэ идунаи ыхъожыгь. Нэбгыриш бынзу кьанхи янэ изакью ыпүгъех, ылэжыгъех. Ячылэ дэтыгээ еджаплэ я 7-рэ классыр кьызыщеухим, Пэнэжыкыаа ильэсныкъо фэдизэр клоэрэ я 8-рэ классым щеджагь. А льэхэнэ кьинхэр дэгээ ыту кьынчирху Алджэрие. Льэсэу Пэнэжыкыаа нэс уклонир кьинхъэ, псыхэр зэпичинэу хуущтагь, аш кьынчирху ылъякъо уцынштагь. Мыш фэдиз кьини ымыльгэгъунэу, яни римыгъэлгэгъунэу тыриубити, еджаплэ кьычэкчирху ыкы мханизаторэу колхозым хэхьагь. Нэужым Дэдэжэхъаблэ еджаплэ я 8-рэ класс илэ зэхьум, аш еджэнир ёшидэжэгъигь. Ар кьыуухыгъаа дзэм аши, Одессэ куулыкъур щихыгь.

Алджэрие кьызэрийтэгэйрэмкэ, ашыгъум офицерхэм апае пчыхъэрэ щеджэнхэу еджаплэ кьызэуахыгъагь. Взводэу зыхэтийгээм икомандир ельзэу, я 9-рэ классыр офицерхэм къадиухыгъигь. Нэужым Новошахтинскэ, Донбасс тоф ашишагь. Пчыхъе еджаплэ я 10-рэ классыр кьызиухыгъигь. Аш ёшиээ милицием хахь, тэклурэ тоф ышлагъэу, янэ ильэукир Адыгэим кьыгээжэгъигь. Нэужым тоф ышээ Краснодар дэтыгээ юридическэ институтыр кьыуухыгъигь.

А льэхъаным ишхээгээс ильэс пчагъэрэ сымэджаагь идунаи ыхъожыгъигь. Ашыгъум Алджэрие сабынту, клаэрэ пшашаэрэ, илагь. Уахтэ текильгээ Афыпсыпэ ёшы Нэгъуцу Нуриет поэогу фэхьгээ. Ильэс 23-рэ хуугээ зэгурьоху зэкгыгъу. Ежь икласхэм фэдэу Нуриет Алджэрие икласхэм афыщыт, ежхэми шу къальгээ. Пшашаэм гурыт еджаплэ изавучэу, клаэрэ къэгэгъунакто тоф ашэ.

Ушхыагь зэфэшхяфхэм апк кьыкырэ Алджэрие милицием кьинхъэжэгъигь. Аужирэ ильэс 10-м пындхыр кьызэгъэйрэстанцием тоф ёшишагь. Пенсием зыкогээ нэужум ишшыпкъеу динир ылэжынам пэхьэ, шапсыгъэ коим иефэндэу къоджэ зэлүкэм хедзы, 2003-рэ ильэсийм Чабэм макло, хаджэ хуугээ къэгээжэгъигь.

— Ашыгъум дэдэжэхъаблэхэм агъашыгъуагь сывышымыц куудажэм ефэндэ сывэрэтийшыгъэр. Джасц фэдизэр Афыпсыпэ ёшишэхэрэм льтэнэгъэшихо кьысахыгъигь. Цыхъэ кьызэрэсфайшыгъэмкэ сэри къэзгъэу-

Алджэрие бэшагъэу усэхэр етхых, игузэх-ашэ бэмэ анэс, тызхэт ёшыкээр зыфэдэр, ныбжыкээмэ кьыхахырэ гьогухэр, шум ахэр фэуэнкыгъэнхэр, гукэгъур, цыфыгъэр, зэфагъэр, къэрарыр къябэкээр пүгъэнхэр — джахэр ары анахь тофыгъо шхъялэу иусэхэм къащиётхэрэр.

Кытагъэхэн, ильэс 30 фэдизэр
ефэндэу тоф сиагъэ. Сызыты-
сыжыгъэр ильэс 7 хуугээ,
арэу щитми, джы кьынэс-
гээм учжээгъу сашы, са-
лыш, ар зымыасэ ёшилэп,

кьылэуагь Алджэрие.

Сигүшэгээ кьызэрийтэгээмкэ, а льэхъаным Тыркуем кьикынэ клаэрэ Хүснен арапыбзэр, Къурланыр аригашэштэгь. Аш зыуигъакы, ыдэх клоэрэ еджагь. Джаш фэдэу ислам диним ишэхэри кьызээгъэхъагь, бэмэ ядгагь. Республиком иефэндхэм ялтын купхэм ахэтэу Алджэрие тофхэбээзэ пчагъэрэхэм ахэлжэгъагь. Чылэм тофыгъо зыпари ёшыгъээгъэйгээ ефэндирэхэмтэу, аш къемыупчыжхэу. Ильэс бэклиэрэ тоф ышлагъэу Имам тофыгъэтийлүүжыгъигь, игүнэгъу клаэрэ Ацумыжь Арсен ритыжыгь.

Алджэрие бэшагъэу усэхэр етхых, игузэхашэ бэмэ анэс, тызхэт ёшыкээр зыфэдэр, ныбжыкээмэ кьыхахырэ гьогухэр, шум ахэр фэуэнкыгъэнхэр, гукэгъур, цыфыгъэр, зэфагъэр, къэрарыр къябэкээр пүгъэнхэр — джахэр ары анахь тофыгъо шхъялэу иусэхэм къашиётхэрэр. Титхаклохэм къатхыхэрэми

шогъэшэгъонэу ядгэ. «Адигэ макъэм», «Зэкъошныгъэм», «Жъогъобынэм» апэблагь. Иусэхэм ашыщхэр мыхэм кьихаутагьэх.

2017-рэ ильэсийм усэхэр ыкы поэмэхэр, джаш фэдэу ятэхь ехынгээгээ гукээгъэхъэр кьызэдхэгээ тхыль цыклоу «Сыфэусэ сильэпкы гупсэ» зыфиорэр къидигъэгъигь.

— Сыкызыхъугээ сигултээ
Дэдэжэхъаблэ фэгъэхъыгъэ
усэр ыкы Афыпсыпэ ынныбжь
ильэс 140-рэ зыщыхуущим
тефэу поэмэ стхыгъэх.

Афыпсыпэ дэсигъэхэу, СССР-м
инароднэ кэлэгэгъаджэу

Шхъэлэхъо Дарихъан ыкы

кэлэгэгъаджэху Цухъу Дэсэ-
мал, Ацумыжь-Къумыкъу Ра-

зымет критикэу сиагъэх. Ахэм
лэшиэу сафэрэз, — ело А. Зэра-

мыкум.

Алджэрие иусэхэр еджэгъошоу, гу-
рыогъошоу тхыгъэх. Льэнэхьоу зыфат-
хэрэм ыгукээ зэрэпэблэхэр къууигъа-
шэу, игупшисэ къыриотыкызэ иусэхэр
егъэпсих. Ахэм ашыц пычыгъохэм
нэуасэ шуафэтшын.

Си Джэдэжэхъабл

Псыхъом зыдигъэцэу, къыхъэу зэптыгъэцэу, Нэнкыы лъагэм тесыр сэ си Джэдэжэхъабл.
Чынээр зыщыдахэу, нэпкыыр зыщылъагэм
Пэгъунэгъоу ѹысыр сэ сигултээ хъабл.
Сыд фэдэрэ уахьти сичилэ сиодах,
Мыщ нахь чылэ дахи дунаим темыт.
Гъэтхэ пчэдыхжым сэ зыкъэсплъых,
Мээз иххонтээ дахэр синэпльэгъу имыт.

— Сятахь хъакэц илэу
Цыфхэр пчыхъэрэ бэу къызы-
зэрэгъоштыгъэх, — къеуатэ Алджэрие. — Сыд фэдизэр
пишыгъэхэми, гъэпсэфийшэу ар
ялагь. Адыгээм къащишыгъэхъэр,
хъугъэ-ялагъэхъэр, пишисэхъэр, тхыдэжъхъэр, гъыб-
зэхэр къызэфауатэхэу зэхэс-
штыгъэх. Сэри, сишинахыжьи
ахэм талтыплъэштыгъ.

Пчыхъэрэ агъэстыжт пхъэр
зэдгээу ўущтыгъ, псы къафэт-
хыщтыгъ. Ахэр тиушхъагъоу
къогъумэ та��осэу лыжъэмэ
тядэу ўущтыгъ. Сятахь оркло-
рээр икласэштыгъ, Мыеекъуанэ
рагъэблагъээ бэ къырагъэу атэш-
штыгъэр. Ахэр хъарзынэ-
щым хэлъых, сэри ашыцхэр
къысфэнагъэу сиодх.

Алджэрие кьызэрэтиуагъэмкэ, «Адигэ макъэм» иныбдэгъушу. Гъэзетыр къыфхэр, шогъэшэгъонэу едгэ. Аш зэрэлтийтэгээмкэ, бзэр ёшишагь. Адигэхэм фэгъэхъыгъеу иусэхэр ытхыгъэх.

Адыгабзэ

Сигултээ зыгъэбагъоу,
Сигъогуэ зыгъэнэфэу,
Сянэ ыбзэу адигабз.

Сигушуагъоу, сиасытыр,
Гъэсэнэгъэу бзэр зыльанс!

Сигукэгъоу, гъусэу сиэр
Псынэ къабзэу ныдэлъфыб.
Тыгъэ нэпсэу лъэпкын ылсэр
Хъишъэу ёшилэм илүнкыб.

Алджэрие ёшилэгъэм лъэгъо дахэ
щыгхыришыгъ, цыф дэгъубэмэ тоф
адишагь, ежьми шхъэкэфэнэгъэр
къилэхъагъэхэр. Мэшэлахъэу ибынхэм къа-
къэлэхъагъэхэр ыкы ахэм ялъфыгъэхэр
къилэгъуяжыгъэх. Ахэр итхагъоу
ишилэгъигъэ гъогу рэкло. Алджэрие
Нуриетэ тафэлъало псаунгыгъэ яланэу,
бэгъашэхъэу яхъэхэу, якъорэлъф-хъорэлъф-
хэм яхъяр алъэгъунэу.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтыр: А. Іашын.

«Джы сэ дзэклил сыхъугь...»

1941-рэ ильэс мэхваджэу заор кызыщежъагъэр тыгу къэдгэкыжы зыхъукэ, мамыр щылаакэу хэгъэгум ильыгъэр къэзыукууи, щылэнгъэр тоу зыгощи гэе мафэм ыуж охтабэ тешлэжьыгъэми, а хугъэшлэгъэ тхамыкагъом кызкыфэдгээжырэмкээ тазэупчыжьэу бэрэ кыхэкы.

Сыда материалы хъарзынэшхэм кызызэрхэнэжьыгъэр, гээзэтхэм кызызэрхаяутэр, научн уштынхэр, художествен н тхылхэр, документаль н фильмхэр, нэмийхэр зэрэшьиэхэр кыздэтлытээ, Хэгъэту зеошом тырыгүйшээ эзэлтийнэу тызкыфаер?

Джэуапыр нафе. Апэрэмкэ, тарихь шлэжьыр лялпэ. Ятонэрэмкэ, тинахыжхэм лыблэнагъэу зэрхьягъэр леууххэм зэлэлтийхээ лыдгээжкотэнэр зекиэми типшьэриль. Яшнэрэмкэ, Хэгъэгум пый мэхваджэр рифнышь, шхъафит ышыжынам па зылсэ емынблэжьыгъехэм ачылпэ зитэгъяуцо. Джы щылаакэ аш фэдэ ткучай кыхыща?

Щитэп. Заом нахь зэрэшьрияшкагаа, хугъэшлэгъэхэм ахтын зэрэфаэр ышэээ Tluapsэ, Агуй адэжкэ щиратэжьэгэе аэродромхэм яшын хэлажэу унэм исныр ыгы кыфидэштэгъэп.

Уахтэм жын ышыгъэу, хокыгъэ сурэтэуунэгэль альбомым дэлдэйм ит шлэшээ цыклик дзэклол шуашау щигыр фэин нахь мышэми, джыри зэрэшьжыкэ дэдэр ыгьеэбыльирэп. «Сыда аш зеуаплэм щишлэштэйр?» уегъало. Арэу щитми, тидэхэм ясатыре хэхьанышь, пым пешуеклоным кынэу хэлтыр кыгурлуу, ау аш кымыгъащтэу таубытагъэ зеришигъэр инэппэлтэгъу кыхэшь. Гощнагьо заор кызыщежъагъэм ылэрэ

Непэ аш угупшисэним итэдэу щит.

Шапсыгъэ районым ит куаджэу Агуй-Шапсыгъэр, ашыгъум Карповка ыцлагъэр, щыщуу Нэгъуу Гощнагьо еже ишлонионыгъэклээ зеуаплэм зылохъэм ынубжь джыри ильэс 18 хугъагъэп. А лъэхъаным нубжьым егупшисэнхэр, джыри зэрэклалхэр ушхъагъу ашыныр зыфадэжьыщтыгъэп.

Хэгъэту зеошор къежэенным ыпэктэ ар ишшэшэгъухэр игусэхэу комсомолым хэхьэгъагъ, арышь, зеуаплэм үхъаным хэлтыр кыгурлуу зэрэрихуухэгъэм ухьырэхышэжынэу юнэм исныр ыгы кыфидэштэгъэп.

Уахтэм жын ышыгъэу, хокыгъэ сурэтэуунэгэль альбомым дэлдэйм ит шлэшээ цыклик дзэклол шуашау щигыр фэин нахь мышэми, джыри зэрэшьжыкэ дэдэр ыгьеэбыльирэп. «Сыда аш зеуаплэм щишлэштэйр?» уегъало. Арэу щитми, тидэхэм ясатыре хэхьанышь, пым пешуеклоным кынэу хэлтыр кыгурлуу, ау аш кымыгъащтэу таубытагъэ зеришигъэр инэппэлтэгъу кыхэшь. Гощнагьо заор кызыщежъагъэм ылэрэ

мамыр мафэр, Германиер Советскэ Союзым кызэрэтебэнэгъэр кызыщалгъэ такыкхэр, зеуаплэм зыщежьэгъе уахтэр бэрэ ыгу къэкижьыщтыгъэх.

— Заор кызызэрэжьыагъэр кызыматом синьобжь ильэс ишы-күтфым тиэкли ехъугъагъ ныИэн, — кынотэжьыщтыгъ аш.

— Сизэрэнобжыкээ дэдэм фэши кызыгурмылощтыгъэр бэ, ау тхамыкэгъохко кызызэрхъугъэр сиакыил кыуубытыштыгъ. Еджаплэр къэтүхинши, сэнхьат кыхэтхынам, аш тифеджээним ти-кэхъонсыштыгъ, танэклэгхэл гъэнэфагъэр тиагъэх.

А зекиэ зы сихьатым зэхэтэ-кьюагъ. Дунаим зыкызэпыригъэзагъэм фэдагъ. Ануу сихьэ кихъагъэр — зеуаплэм сиклон фае! Сымедсестраща, сисязиштыга, сизенитчицэцта — сэркэ тиури зы, зыгъэсциц!

Ежь зерилоу псынкэу дээм хэхьанэу хугъэп, ильэситурэ ежагъ. Гум еклюгъэ щээфекэ щымыгъупшагъэр игупсэхэр, икъоджэгъухэр заом зэригъэктэгъагъэр, ежь ятэ зэрэклэлтырыкыгъагъэр ары. Tluapsэ имэшлокауьгъо станции дэжь ятэ кышигъэктэягъ. Пытэу

иапл прищэкигъэу къухъэльтэу къашхъарыбаагъэри, бомбэу кырадзыыххэрэри кыышшыгъэхэп.

«Угу кысфэмыгъэту, джы сэ дээклол сыхъугъ», — ылгыагъ ынэпс кильэкыкымэ, мэшлокум дэжь щытыныр зэрэшынагъом фэш унэм кложынэу ятэ ельэуэз.

Аш ыуж мэфэ заулэ нахыбэ темышлэгъэу щэрионымкэ курсхэр зыкугъэ Гощнагьо йашэрэ дээклол шуашэмрэ къыратыгъэх ыкы дээ мэхъанэ зилэ псэуальэу Краснодар дэтхэр кыгъэгъунхэу агъекуагъ. Ахэр пым къытырахъижьыгъэлагъэх.

1943-рэ ильэсийм итгэгъэзээ станицэу Крымскэм ашагъ. Тидэхэр кэлкэй нэмийхэм ауж ихэу ячыгу шхъафит ашыжьыщтыгъ. Еланэ къалэу Керчь пыир дамыгъэхъаным паэ зеошо зыщыкэорэ Керченскэ хыдэкылпэм үуфагъ. Комсомолкэ ныбжыкээм дээклолхэм ашхын кызызрафихырэм имызакью, йашэр ыгъэфедэн фаеу хъущтыгъ.

Заом ыуж ядэжь кызыгъэзэжьым, зэльашлэрэ командармэу Климент Ворошиловым зэрэлжэгъагъэр бэрэ ыгу къэкижьыгъыгъ. Маршалыр кложыгъээ къодьеу пым икъухъэльтэхэр кызыашхъэрэбыбэхэм, Гощнагьо улгээ кытырашгэгъагъ, ау госпиталым афэклогъээп.

Керчь къагъэгъунэ зэхьум зыхэтигъэ частыр зызахашым Белорусскэ фронтын ия 66-рэ зенитнэ-артиллериискэ дивизием хэфэгъагъ, телефонисткэу куулыкъу щихыгъ. Аш ыуж Литва, Польшэр, Къохэпэлэ Пруссиер, Кенигсберг шхъафит шыжыгъээнхэм ахэлэжьагъ, орденкэ ыкы медалькэ мызэу, мытэу къыхагъэштыгъ.

Зэо ужж Гощнагьо унагъо ихы, Крецу ылъэкуюцэ хугъагъэ. Къоджэ клубым ипэшагъ, связым иузел щилэжьагъ. Хэгъэгур кызызэрэхуумэштим узэрэнобжыкээр пэриюху зэрэфэмыхуурэр, ильэс 17 нахыбэ умынбыжымы, цыиф льэпкыым, уичыгу апашихъээ пшьэрыльэу щуундээ угу чылпэ щиубытын зэрильэкыщтыр кыткэхъуухээрэ лэужхэм ежь ышхъэкэ къязыгъэльгэгъу гээ бэзьтэгъээзэ мазэ дунаим ехжыгъ.

НЫБЭ Анзор. Сурэтыр: Нэгъуу хэм яунэгъо хъарзынэц.

Хыисалыр зикласэхэм яеджап

1995-рэ ильэсийм кыщегъэжьагъэу гээмэфэ хыисалыр зикласэхэм яеджаплэр республикэм щызэхашэ. Хабээ зэрэхъуугъэу, Адыгэ къэралыгъо университетын епхыгъэ зыгъэспэфылпэу «Горная легенда» зыцээм ар щэклэ.

«Сэнаущыгъэ зыхэль кэлэцыкхэр» зыфилорэ шьольтыр программэм кыдыхэлтыгъаар зэхашэ. АР-м гээсэнгъэрэ шлэнгъээрэ и Министерствэ, Адигэ къэралыгъо университетыр, мы ашьэрэ еджалпэлтэгъэ Кавказ хыисалыр зикласэхэм яеджаплэр ыкы гээжкотэнхэм ачылпэ зитэгъяуцо. Tluapsэ имэшлокауьгъо станции дэжь ятэ кышигъэктэягъ. Пытэу

Хабээ зэрэхъуугъэу, я 7 — 11-рэ классхэм ашеджэрэ кэлэдэжэктэу 120-рэ мыш къеклонлагъэх. Ахэр Адыгейим, Къалмыкы, Московскэ, Пензенскэ, Волгоградскэ, Астраханска, Ростовскэ, Краснодар ыкы Ставрополь крайхэм ыкы Москва къарыгъыгъэх.

Нубжыкэхэм хэушхъафыгъээ программэмкэлоф адашээ. Апарэ тхамын олимпиадэ хыисалымкэ кэлэдэжаклохэм ляэнэкъо зэфэшхъафхэмкэ шлэнгъэшт, шхъадж ынубжь ыкы шлэнгъэгъэ илэм ялтыгъэуу программэхэр къафыхахыщих. Кэлэдэжаклохэр зэрэджэхэрэм даклоу занэхъокуу зэфэшхъафхэр афызэхашэх. Мафэ къээмэфэ хыисалыр еджалпэлтэгъэ шлэнгъэхэм къагъэльэхээр шлэнгъэхэр дунэе хытыум къырагъахъэх.

Яшнэрэ тхамафэм хыисалымкэ ыкы аш хэхьэрэ приложениехэмкэ хэушхъафыгъэгъэ курсхэр афызэхашэштых. Нэбгырэ пэпчэ зыфэе курсыр къыхихын амал ил, ахэр сихьатих зырыз зы курс инэу сихьат 12 хүүрэй къыхахын фае. Пчэдэжьым кыщегъэжьагъэу щэджаагъом нэс теоретическэлофшлэнхэм, щэджаагъо ужым практическэ ыкы ажьеджэн-ушэтэн лофтшлэнхэм гээцэгэн ыгъу ехъэх. Хэушхъафыгъээ курсхэм ауж конференции зэхашэ, анахь лофтшлэн дэгъухэр плэнэрэ доклад ашых.

Хыисалыр изэгъэшлэн даклоу мы еджалпэлтэгъэ шлэнгъэджааклохэм ляэнэкъо зэфэшхъафхэмкэ шлэнгъэхэр араягъэхъоты. Ильэс къэс зэхашэхэрэ ашыц арт-фестивалэу «Море картона» зыфилорэр. Ар гээшлэгъонэу макло, джащ фэдэу интеллектуальнэ ыкы квест джэгүкэхэр, адыгэ культурэм и Мафэ фэгъэхъыгъэ лофтхъабзэхэр, спортивнэ зэнэкъохухэр ыкы нэмийхэрэ зэхашэштых. Джащ фэдэу цыиф гээшлэгъонхэм алуягъэцэгэх ыгъу ехъэх. Хэушхъафыгъээ курсхэм ауж конференции зэхашэ, анахь лофтшлэн дэгъухэр плэнэрэ доклад ашых.

Адыгэ къэралыгъо университетын пресс-кулыкъу.

КІЭЛЭЕГЬАДЖЭХЭМ ЯІЭПЭІЭСЭНЫГЪЭ КҮЕМЫЛЫХЫНЫМ ФЭШІ

Адыгэ къералыгъо университетым упльэкунхэр зэхищагъех, ахэр зыфэгъэхыгъэхэр республикэм икілэе гаджэхэр ясэнхэхат зэрепшылгъэхэр зыфэдизир зэгъешгээнир ары.

Адыгейм игъесенгъэ учреждениехэм ашылжээжээр кілэе гаджэхэр нэбгырэ мин 1,8-рэ зыхэлжээгъэ упльекунхэр, ар шьольтырим щылжээжээр кілэе гаджэхэм япроцент 50 мэхүү, алэрэй республикэм щырагъякокылых. Упльекунхэм кызэрагъэлтэгъуагъэмкэ, кілэе гаджэхэм япроцент 65-м яписхисческэ зэхшэенгъэ зэхшэенгъэ иофшаплэм хыльэ щэхүү.

Лонгитюндэ упльекунхэу кілэе гаджэхэр зэрепшыгъэхэр зыфэдизир зэгъешгээнигъэ фэгъэхыгъэу Адыгэ Республиком щырагъякокылорэр Адыгэ къералыгъо университетым истратегическэ проектэу «Адыгейр — псаунигъэм ишьолтыр» зыцээм кызыдхэлтыгтаг, ар программэу «Приоритет 2030» зыфилорэм хэхэ, гэсэнгъээрээ шэныгъээрэкэ АР-м и Министерствэ яэпилгээ.

— Сэнхьатын эзригъаштыгъэхэм исиндром — ар иофшалын хахырэ ахах уз хыльтэу цыфхэм адэлжээхэрээн яэ мэхүү. Мы гумэкыгъор кызхэхэйрээр, ушхьагъэу фэхүурэр нахь игъэлкотыгъэу зэхэфтигъэн фае. Нахыжэу ар кызхэбгээшыим, нахь псынхэу дэбгээзийхини гльэкшит, кілэе гаджэхэм яэпэлсэнгъэ көмийхынын дэлжээштхэр.

Упльекунхэм яапэр аздыгъо нэбгырэ мин 1,8-рэ хэлжээж. Бзыльгыгъэхэмрэ хульгыгъэхэмрэ шыхаф-шыхафу арэ агошыгъэх, аныбжыхэмкэ зэтэраутыгъэх, ильэс 18-м кызыгъэжжагъэу 65-рэ зыныбжыхэм анэс аш хажьагъэх. Аупльекурэм япроцент 55-м аныбжыгъэр ильэс 45-м кызыгъэблагъэу 64-м нэс. Ильэс 20 — 24-рэ ныбжым

ишьолтыр» зыфилорэм ипащэу Мария Паатовам.

Упльекунхэм яшьолтыр Адыгэ Республиком щылжээжээр кілэе гаджэхэм япрофесиональнэ «клюсэнгъэ» зыфэдэр кызхэгъэшыгъэнир, аш ельтигъэу зэфхэхысихъхэр шыгъэнхэр ары. Профессиональнэ «клюсэнгъэм» алэрэмкэ уасэ фашыщт, танц ахэр Іэнатэу алыгхэмкэ, подразделениехэмкэ, иофшагъэ ильэс пчагъэу яэмкэ ыкчи нэмвкі лъэнхыкуабэмкэ зэтэраутыгъэх.

АКЬУ-м иамалхэр агъэфедхээз, кілэе гаджэхэр ясэнхэхат емьгышылгэнхэм фэш, гэсэнгъэ тедзэм икурсхэр, тренинговэ десэхэр арагъэхыгъэх, нахыбэрэмкэ аш фэдэ иофхабзэм кыхагъэлжээштхэр гэсэнгъэ учрежденихэм социальнэ-психологическе кулхыкоу яэхэм яофышэхэр ары. Нэүхжим ахэр ары кілэе гаджэхэм яэпэлсэнгъэ көмийхынын дэлжээштхэр.

Упльекунхэм яапэр аздыгъо нэбгырэ мин 1,8-рэ хэлжээж. Бзыльгыгъэхэмрэ хульгыгъэхэмрэ шыхаф-шыхафу арэ агошыгъэх, аныбжыхэмкэ зэтэраутыгъэх, ильэс 18-м кызыгъэжжагъэу 65-рэ зыныбжыхэм анэс аш хажьагъэх. Аупльекурэм япроцент 55-м аныбжыгъэр ильэс 45-м кызыгъэблагъэу 64-м нэс. Ильэс 20 — 24-рэ ныбжым

итыгъэхэр проценти 4,6-рэ нылэп зэрэхуущыгъэхэр. Упльекунхэм ахэлэхгэхээм янахыбэр бзыльгыгъэх — процент 92-рэ. Кілэе гаджэхэр иоф зэрэшгээ ильэс пчагъэри лъшэу зэтекы — зы ильэс им кызыгъэжжагъэу 53-м нэс зиэхэр ахетых. ыпекэ кызэрэштгэуагъэу, аупльекулагъэхэм япроцент 65-м яписхисческе

хэ, ахэр зэфэдэу пкыышъолим хэбогощнэшь, ахах шхъялэр кыхэбгээшынным зыфагъэсэнир ары яшьолтырхэм ашыщыгъэр.

Егъэджэнхэр зырагъякокылхэрэ ужым, йонгъо мазэм, джыри зэ кілэе гаджэхэр аупльекулагъэштых, ар зыкызэхашштых методикэу зэрэргэдхажагъэхэм ишуагъэ къэкуюагъэмэ зэрэгшээнхэм фэш, аш даклоу нэбгырэ пэчч хэушхыафыкыгъэ унашшохэр фашыгъэштых. Упльекунхэм кыагъэлтэгъошт зэфхэхысихъхэмкэ социальнэ-психологическе кулхыкухэу гэсэнгъэ учреждениехэм ашылжэхэрээм курсэу арагъякщхэм яметодикэ зэхагъэуцшт.

зэхшэенгъэ иофшаплэм хыльэ щэхүү, азыпланэм яэпэлсэнгъэ кызэрэхырэм игумэкыгъохэр альэгъу, ахэм ядэгээзжын иоф дашшэнхэм фэхъазырх.

Упльекунхэм яятонэрэ едзыгъо АКЬУ-м иофышэхэм гэмафэм рагъэкокышт, ар зыфгэхэхыгъэр шьольтырим икілэе гаджэхэу мы зигтуу кыэтшыгъэ гумэкыгъохэр зиэхэм иоф адэшгээшын, курсхэр афызэхэцгээнхэр ары. Аш фэдэ аэрэ тренинговэ десэхэр рагъякокыгъахэх. Ахэр языгъэхыгъэхэр психология шэныгъэхэмкэ кандидатэу, АКЬУ-м кілэе гаджэхэр психогилемкэ икафедре идоцентэу, психология гупчэу «Рост» зыфилорэм ипащэу Бырсыр Асиет ары.

Арт-терапием ишыкылхэр а егъэджэнхэм ашагъэфедагъэх. Аш хэлжэхагъэхэм ягупшишхэр, ямоциихэр зэтэраалэхэн-

къэшт ильэс еджэгъум щатуущицт.

Адыгэ къералыгъо университетым истратегическэ проектэу «Адыгейр — псаунигъэм ишьолтыр» зыцэу программэу «Приоритет 2030» зыфилорэм хахьэрэр зыфтигъээшхыагъэр шьольтырим щылсэурэ цыфхэм ящынгъэ нахь кыххэ шыгъэнхэр ары ыкчи лъэнхыкьо заулэ аш кыхеубытэ. Ахэм ашыщих физическэ культурам пылтынхэр, спортыр, гъомылхыэхэр, психологическе псаунигъэр, социальнэ иофшалын, экология гэсэнгъээр ыкчи зеклонир. Программэу ишьэлгээл — Адыгэ Республиком щылсэурэ цыфхэм ящынгъэ нахь кыххэ шыгъэнхэм фэш ишьэнгъэ лялсэ зиэ шапхыэхэр гээшгээнхэр ары.

Щынгъэм кыхэхыгъэ сурэт

Ащи уахьтэ ишыкылх

Лым хажьущыр дэхэцыкыу кыхыгъ. Унэм исир зэкэ аш дэджэхүх аштоигъоу кызыпэбанхэм ариуагъ:

— Шүдэджэгүэ дэлэ шүумышы. Мыр хээ ягбэхун фай, зэкэри щыщынхэхү. Армырмэ, чылэ гүнэ дэдэм тыщыс, бывлым хъущи, тхъачэт-чэт бэклайтишагу дэт, щынагъо горэ аш дэлхын фае.

«Дэйхүкэ» зэдштагъэ, ежь лымы шүүзүм фильтэгъягъэ хъэм егуу гүнэ, игъом тэрээзэ ыгъяшхээз шышина.

Уахьтэ тешлагъэу мафэ горэм лыр ящагу кызыдхажжын, та��ырлае хъугъэ хъэр кылгэгэччыгъ. Лыр аш дэджэгуй щытызэ шүүзүр унэм кыкыгъ. Хъурэр зельэгъум, ишхъэгъусэ къегыигъ.

— Тэ кыттебгээлтихъягъ, ау о удэджэгү. Сенэгүе хъаулыу сэгъашхэкэ. Мыр хээ хъавтэ хъущтэлэн фае. Ыкэе егъэссын нахь, хъакъун унашхуу илээ.

— Зэ, шъуз, зыгъэбыяу, хъакъуштмэ игъо ифэнба, аши уахьтэ ишыкылх. Ори укызысэцэм тхъэркью ласэм уфэдагъ, гүшүэ закъуу кыспэлжышигъэ.

Джы, о дыдыгүш, Алахым кырыруемыгъэгъаж, хъэм нахь laeu укысэхъакъужы.

Бысымгуацэм зэ ыжэ кызызэтыхирихи шхъяаем, ишхъэгъусэ кыриуагъэм бзако ышыгъ.

Щэлгээ кызхэбгъа- фэмэ ишьагъэ кылокылх

Нысэмрэ гуашэмрэ тэлкү зээлхүүгъягъэх. Нысэр кызызэрэггүүшүйэжжигъэр шхъякошо щыххуу гуашэр елбэтэу яунэкошхэм адэж куагъэ. Нысэр гусэгъау щагум кыдэнагъ. Ыгыгэу пльыгъээр зэригъээсэн закъоу кыгуупшысигъэр, гуашэм егуау ылуу, аш иплаш ѿшхъаныш, клашьом дидзынхэр ары.

Тэлкү ыгы зээлсэжжын, ышлагъэр зэрэмтээрэз дээр кыгыгүүжжы, упчэжжигъу ышынхуу гүнэгъу шъузүм зэдээдэгүэйм кіэгушүүжжигъу иоффмэ апиджэжжигъ.

Хъугъэр гүнэгъум кызыгъеуатэм, шъузыр шъузиши, кыриуагъ нахыжьмэ тэлкү афэбгэгэгүн, щэлгээ кызыхэбгъэфэн зэрэфаер. ышлагъэр зэрэмтээрэз зэхыригъэшыкыгъ.

— Джы пшэштэр, — ыгыгэу гүнэгъум — укложынши, плашыр клашьом кытырихыжьи, зыдэштигъээм бъэтылхыжьицт. Гуашэм зыфмэгъэгъус, мыгүүши фэмэши. Зи мыхуугъахэ фэдэу уиоффмэ аух ихъажыгъ.

Нысэр гъээспэлхыдээ ажэу, елбэтэу кыкожжы, плашыр клашьом кытырихыжьи, зыдэштигъээм бъэтылхыжьицт. Ежыри иоффмэ аух ихъажыгъ.

Тэлкү тешлагъэу гуашэмрэ нэгушоо хъазырэу кызыдхажжыгъ, зи мыхуугъахэ фэдэу нысэр иоф зышээрэйм риуагъ: «Икъунба, нынэ, непэ пшагъэр, зыгъээсэфыба, иофэу Ѣылээр зэкэ зашшэу пшэн пльэкыщтэп».

Нысэр гуашэм ыгы кызыэрэфэгъурэр игуалэу, ышлагъэмки зиумысыжьи, гүнэгъу шъуз ышум зэредээгүэйм кіэгушүүжжигъу иоффмэ апиджэжжигъ.

ХЬАУДЭКЬО Сар.

К. Мыеекъуапэ.

Баскетболыр

Лабинскэ пшашъэхэр атекIуагъэх

Мыекъопэ спортеджаплэу В. С. Максимовым ыцэ зыхырэм испортзал мэфи 3 зэнэкъокъухэр щыкъуагъэх. Тренерхэу Евгений Крбашянэр Юрий Петровым эгэсэрэ

Пшашъэхэм баскетболым-
кэ язэнэкъокъу Мыекъуа-
пэ щыкъуагъ. Къалэхэу
Шытхъалэ, Лабинскэ, Псы-
фабэ къарыкыгъэ купи 4
ащ хэлэжьагъ.

пшашъэхэр ары Адыгеим икъэлэ шхъалэ ыцэкэ зэнэкъокъум хэлэжьагъэхэр. Апэрэ мафэм тибаскетболисткэхэр 57:42-у Псы-
фабэ къикыгъэ пшашъэхэм атекIуагъэх. Ятлонэрэ мафэми ахэм Шытхъалэ щыш баскетболисткэхэм 63:38-у теклоныгъэр къашуахыгъ. Ау Лабинскэ къикыгъэ пшашъэхэр ары апэрэ чыпээр зыхыгъэхэр. Ахэр 65:51-у тибаскетболисткэхэм къатекIуагъэх. Мыекъопэ купым ятлонэрэ, Шытхъалэ купым ящэнэрэ чыпэхэр къадахыгъэх. Спортеджаплэм илащэ къалэжьыгъэ тынхэр пшашъэхэм къаритыжыгъэх.

Гум къинэжьэу хагъэунэфыкIыгъ

НыбжыкIэхэм я Урысые мафэ игъэкIотыгъэу Красногвардейскэ районым щыхагъэунэфыкIыгъ.

Хъульфыгъэхэм акIуачIэ зынэсырэр къызыщаагъэлъэгъогъэ зэнэкъокъумрэ спортсменкэхэм яшоу-программэрэ мэфэкыр къа-
гъэдэхагъ.

Хъульфыгъэхэр акIуачIэ зынэ-
сырэмкэ зэнэкъокъухэзэ, щэрэхъхэр зэптырагъэзагъэх, штангэкэ килограммишээ пчагъэ къаэгъэ, язакъо автобусыр зы чыпээр га-
гъэкошыкIыгъ. ДжэгукIэ лъялж-
тэпчыкэ теклоныгъэ къидэзыхы-
гъэхэр агъэнэфагъэх. Муниципалитетым ишынгъэ чанэу зэрэхэлжэхэрэм, ялофшэн гъэхагъэхэр зэрэшашыгъэхэм, щык-
и-псэукэ тэрэз ялэнэ цыфхэм къызэрджэхэрэм афэш! Красногвардейскэ районым спортсмен анах цэриохэм щытху тхытхэр къафагъэшшошагъэх. МэфэкI кон-
цертэу къатыгъэми, нэмыхI йоф-
тхъабзэхэм ныбжыкIэхэм я Урысые мафэ къагъэдэхагъ.

ТениссымкIэ зэнэкъокъу

Теүцожь районым тениссымкIэ ипер-
венствэ къудажэу Нэшьюкуа щы-
къуагъ.

Бзыльфыгъэхэм язэнэкъокъу Урысие Федерацием спортымкэ и Министерствэ зызэхашаагъэр ильэси 100 зэрхүүрэм фэгье-
хыгъягъ. Спортсменкабэ аш зэрэхэмилэжьагъэр къэөгъэн фае. Ау илэпэлсэнэгъэ зынэ-
сырэр хэти къыгъэлъагъо, текло-
ныгъэ къидихы шоийтуагъ. Апэрэ чыпээр Джандар Каринэ къыхыгъ. Я 2-рэ, я 3-рэ чыпэхэр Елена Крыловамрэ Псэ-
унэкъо Мариетре къыдахыгъэх.

**Зэхээшагъэр
ыкИ къыдэзы-
гъэкIышт:**
АР-м лъялжкэ Йоффхэм-
кIэ, ЍкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэлжэ-
гъухэм адьярэз эзхы-
ныгъэхэмкэ юкИ
къэбар жуугъэм
иамалхэмкэ и Комитет
Адресыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер
зыдэшыIэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79
Редакцием авторхэм
къаIихырэр А4-кIэ
заджэхэрэ тхъапхэу
зипчагъэкэ 5-м
емыхуухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлжээ, шрифтыр
12-м нахь цыкIунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкIегъэкIожых.

Зыщаушихытагъэр:
УФ-м хэутын Йоффхэмкэ,
телерадиокэтын-
хэмкэ юкИ зэлъы-
ІэсикIэ амалхэмкэ и
Министерствэ и
Темир-Кавказ
Чыпэ гъэIоры-
шлапI, зэраушыхытагъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**ЗэкIэмкIи
пчагъэр
4351
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1102**

Хэутынным
узыкIэтихэнэу
щыт уаххэр
Сыххатыр
18.00
Зыщыхытагъэхэ
уаххэр
Сыххатыр 18.00

Редактор шхъалэр
Мэшлэкъо С. А.

Редактор шхъалэм
игуадзэр
Тэу З. Дз.

ПшъэдэкIиж
зыхырэ
секретарыр

ЖакIэмкъо А. З.